

UTLIB teater

hoiab raamatukogu

teatritraditsiooni elus¹

Anneli Sepp
raamatukogu infosüsteemi
peahaldur

Tartu Ülikooli raamatukogus on teatritegemist harrastatud pikaaegselt. Juba vanas majas Toomemäel lavastati 1950. aastail näitemänge, korraldati karnevale ja maskeraade. Alates 1995. aastast on näitekunstist siin majas saanud järjepidev traditsioon. UTLIB teater tuleb kokku vaid üheks etenduseks aastas, mängides raamatukogu jõulupeol konverentsisaalis kolleegide ja lähemate sõprade ees järjekordset uut lavastust. Raamatukogu remondiperioodil ja koroonaja algul polnud võimalik publikule saalis etendusi anda, seepärast oleme kolmel aastal filmilood salvestanud.

UTLIB teatris on lavastatud nii tragöödiad kui komöödiad, kriminulle ja farsse, vähemtuntud eesti tükke ja maailmaklassikat. Näidendi valimisel lähtutakse sellest, et osaleda saaksid võimalikult paljud kolleegid ja tekst jaotuks nende vahel ühtlaselt. Teksti võrstsitatakse päevakajaliste vihjetega, mis haakuvad raamatukogu elu ja päevapoliitikaga. Sageli lisatakse või vahetatakse tegelaskujusid, aeg-ajalt muudetakse nende sugu või sugulusidemeid. Aastate jooksul on kaasa löönud sadakond kolleegi raamatukogu kõigist osakondadest, mitmed neist üle 20 korra. Enne raamatukogu jõulupidu ollakse majas alati põnevil, sest lavastuse osatäitjad selguvad alles esietendusel. Kuna tegemist on raamatukogu teatriga, siis kajastuvad kõik etendused ja osatäitjad ka e-kataloogis ESTER ja on vaadatavad [Tartu Ülikooli UTTVs](#).

Teatri traditsioone:

- iga lavastust mängitakse vaid üks kord;
- alati osalevad etenduses raamatukogu direktor ja mõni uus, seni avastamata anne;
- etenduseks riputatakse konverentsisaali seinavaibale esimese rektori Parroti ja raamatukogu esimese direktori Morgensterni vahele UTLIB teatri sümbol – ühe ammuse lavastuse jaoks maalitud kurja tädi portree;

- etenduse eel pakub äratundmisrõõmu päevakajaline humoorikas kavaleht, kus kajastatakse raamatukogu olulisi sündmusi;
- alati ilmub etenduse käigus lavale faasan (mõnikord kana või pardina);
- oleme viimaseid teatreid, kellel on etteütleva;
- oleme teater, kellel on kõige suurem raamatukogu.

¹ Vt pikemalt: [Raamatukogu teatris tuleb ette, et esimest korda kohtuvad näitlejad alles lava!](#) / Avo Kartul, Kristina Pai, Anneli Sepp, Piret Zettur, Ivo Volt. // Universitas Tartuensis : veebiväljanne (2021) nr 3. [UTLIB teater 25](#) / Kristina Pai. // Raamatukogu (2021) nr 4, lk 30–34.

Mängukava 2010–2021

2010 – Struwe pansion

Piret Zettur: „Struwe pansion“ oli lõbus jant kirju seltskonna toimetamistest pansionaadis, mida mõned tegelased pidasid esialgu hullumajaks. Pansionaadis peatus kirjanikke, kunstnikke, luuletajaid, sõjaväelasi, rännu- ja elumehi ning samuti üks kuulus näitleja, keda pidin kehastama mina. Pansionaati pidav pererahvas oli samuti väga värvikas. Loomulikult ei puudunud sealt üks õige armastuslugu. Kõigil tegelastel olid toredad kiiksuga tegemised ja oma unistused, milleni etenduse lõpuks püüti jõuda. Möödarääkimisi oli komejandi tegelaste vahel parasjagu, see tegi prooviperioodi pööraselt lõbusaks. Nagu alati, tehti tekstile käigupealt täiendusi. UTLIB teatri võlu ongi see, et tekst ja tegevused täienevad proovide käigus. Muidugi on meie eesmärk, et esietendusel enam midagi ei muudeta, kuid paraku on sedagi juhtunud.

Stseen etendusest, Malle Ermel Struwe pansionaadi direktorina (vihmavarjuga).

2011 – Tuleproov ehk Kõige ilgem mõrv

Kersti Kuusemäe: Kui ma 2006. aastal värskest raamatukokku tööle tulnuna andsin oma jah-sõna etenduses osalemiseks, ei teadnud ma täpselt, mida UTLIB teater endast tegelikult kujutab. UTLIB teatril on kokku olnud juba 26 etendust, mis on minu meelest muljetavaldav number. Mul on hea meel, et teatri eestvedajatel pole jõud ja tahtmine otsa saanud, sest UTLIB teatri etendusi ootavad alati põnevusega nii vaatajad kui ka näitlejad ise. Minul on olnud suurepärase võimalus kehastada 16 erinevat rolli – 16 võimalust oma igapäevakestast välja tulla ja mängida hoopis kedagi teist, kasvõi noormeest.

Etendus „Tuleproov ehk Kõige ilgem mõrv“ on lõbus ja naljakas lugu ühe näitetrupi proovist, mis sarnaneb väga palju meie enda teatri proovidega. Mõnikord juhtub, et peaprooviski tuleb veel teksti paberilt maha lugeda, mis tähendab, et improvisatsioon kuulub kindlasti ühe (esi)etenduse juurde.

Ühispildil vasakult esimene Kersti Kuusemäe.

2012 – Klatš ehk Kes kuulis pauku

Svea Pärsimägi: Esmalt tuleb kindlasti au anda inimestele, kel on olnud huvi ja jaksu seda UTLIB teatri asja vedada, sest enamasti hõlmab see endas kõike: sugereerivast näiteseltskonna värbamis-kampaaniast ettekantava algupärandi mugandamiseni, sinna vahele jääb kõik muu pudi-padi ja organisatoorne lavatagune töö. Minul on olnud

Vasakult: Kadi Kass ja Svea Pärsimägi.

võimalus mõnes tükis kaasa teha – esialgu arvasin, et ainult ühes, aga pildimaterjali vaadates ilmnes, et ikka mitmes. Lavastuse protsess, proovidest esma(ainu)ettekandeni, ongi olnud kõige huvitavam ja loovam – tekivad kontaktid kolleegidega, kellega tavaliselt eriti kokku ei satu, ideed lavastuse rikastamiseks mõne repliigi või rekvisiidi kujul. Antud lavastusest meenub, et kuna oletatavalt oli tegu mõrvalaadse teosega, siis oli vaja ka verist stseeni, vähemasti vihjet sellele. Mul oli kasutada üks vana koorikostüümi kleit, millele sai ülima rahuoluga ohtralt ketšupit peale määrida, tulemus oleks võinud isegi tummismis olla. Tuleb nentida, et teksti pähe õppimiseks on enamasti aega ja inspiratsiooni nappinud, lootuses, et küll ta proovide käigus ikka meelde jääb. Paraku see nii pole sageli olnud. Dramaturgide tekstimugandused ongi sel eesmärgil tehtud, et oleks vähem pähe vaja õppida, samas on lühikesi, fraasidest koosnevaid lauseid ka raske meeles hoida. Jääb loota ainult loovale ansamblimängule adrenaliinist kantud esitusel. Ühel etendusel jäi meil sujuvalt paar lehekülge vahele, aga mängisime ikka lõpuni. Mõnikord saab seda isegi kollektiivseks sünergiaks nimetada.

Vasakult: Meelis Friedenthal, Avo Kartul, Tiit Võlli, Anneli Sepp
Üleval: Evelyn Urboja.

2013 – Lustivere Karla ehk Ära anna alla, ütelt ätt! Naljämäng tuletõrjujate elust

Anneli Sepp: Pärast mitmeid rollide ümberjagamisi olin lisaks lavastaja kohustustele ka veel peaosas. Meestrahvaste puudus raamatukogus ja laval on ju üldteada ja igikestev. Pääseteed polnud, pidi hakkama saama! Suur väljakutse on enda tekst pähe saada olukorras, kus mõtted käivad praktiliste küsimuste ümber: ega ole midagi unustanud, kust leida peakatted, kas kõik „ajastutruud“ kostüümid ja rekvisiidid on olemas jne. Laval enda paksuks ja koledaks tegemine ei ole probleem, aga kuna häälekool meil ju puudub, pole kõige lihtsam

usutavalt mängida opakat maameest, kes läheb linna naist võtma ja tahab tuletõrjujaks saada. Koomikuks ma end pidada ei saa, aga seda lavastust tehes sai küll palju nalja. Ja huvitaval kombel on laval kole ja rumal olla palju lihtsam kui ilus ja armas.

Teater on andnud võimaluse kolleegidega olla ka mitmetes peresuhetes – aastate jooksul on juhtunud, et oled samale inimesele kord ema, laps või abikaasa. Proovide käigus püüame harjutada nii lavalist liikumist kui kaskadööritrikke – dublante meil ju pole ja kõik trikid peab ise ära tegema. Võib juhtuda, et päris etendusel, kui ka kostüümid lõpuks seljas, oled julgem ja hoogsam kukkuma-hüppama, sest see on ju õhtu, mille nimel on kuu aega proove tehtud! Kaotada pole enam midagi! Igal aastal loodame, et publik saab sama suure elamuse etendusest kui näitlejad laval!

2014 – Tuupääle olen ma meister ehk Meil on täna vastuvõtt

Mart Lättemägi: 2014. aasta jaanuaris, veel enne kuuekümneseks saamist, jõudsin lõpuks ülikooli! Ei oleks osanud eales arvata, et aasta lõpus satun lavale UTLIB teatri koosseisus, millest mul aimugi ei saanud olla. Õnneks oli uustulnukale pakutud roll suhteliselt lühike – patsient arsti vastuvõtul –, siis kõhimise ja röntgeni abiga sain sellega kuidagi hakkama. Elus ongi paljud hetked ainulaadsed, kasvõi see, et minu toonast lavapartnerit pole enam aastaid meie hulgas. Mind võlub UTLIB teatri juures kõige rohkem see, et kui nii mõnigi kolleeg mängib laval teatud rolli, on ta hoopis teine inimene. Seda on eriti meeldiv jälgida. Sellised tavaelust erinevad rollivahetused on vahel küll pinget tekitavad, kuid eks nad arendavad meid edasi hakkamasaamise poole. Pikka iga meie suure raamatukogu rahvateatrile!

Ühispildil Mart Lättemägi tagareas paremalt teine.

Vasakult: Piret Zettur (direktor Laine Peep) ja Anneli Sepp, Lilian Neerut, Maret Konson, Kadi Kass (raamatukoguhoidjad).

2015 – Biblioteek on pääasi ehk Hallid Kitlid

Lilian Neerut: UTLIB teatri juures on kõige paelavam koostegemise rõõm, etenduse-eelne ärevus ning sellele järgnev ühiseufooria. Alati on hirm, et kas tekst jääb ikka pähe. Paradoksaasel kombel on nii, et mida vähem teksti, seda raskem on seda meelde jätta. Eriti tore on, et lavalaudadel avanevad kolleegid hoopis teisest küljest. Olenev rollist, mida tööelus kanname, oleme proovis saalis ja laval kõik võrdsed.

„Biblioteek on pääasi ehk Hallid Kitlid“ oli pühendatud raamatukogu ajaloole. Mina sain kehastada

erinevaid raamatukoguhoidjaid, markeerides ajavahemikku 1940. aastatest kuni tänapäevani välja. Etendusest on eriti hästi meeles tantsunumber koos Kadi Kassiga ning keelt sõlme ajavad tekstid. Näiteks harjutasin ühe stseeni jaoks pikalt lauset „Meil on siin universaalne detsimaalklassifikatsioon“.

Selle etenduse puhul oli märgiline, et laval said kokku ka endised, nüüdseks raamatukogust mujale liikunud UTLIB teatri liikmed.

2016 – Me ehitame maja. Remondijant kümnes pildis

Avo Kartul: „Me ehitame maja“ oli UTLIB teatri esimene film. Päevakajaline ja jantlik, nagu kogu remont algusest peale oli. Seega Kristina Pai kirjapanud loo alapealkiri „Remondijant kümnes pildis“ oli nagu elust võetud, ainult veidi rohkem absurdi keeratud. Mul õnnestus mängida firma PTYI ehitusmeest Kobakäppa. Koos Ivo Sosssepaga moodustasime jabura paari pidevalt suitsupause pidavatest ja ennast õigustavatest töömeestest. Hästi on meeles äärmiselt lustlik meeleolu filmimisel ja muidugi Multimeedia võttegrupp Juho Jalviste juhtimisel. Ning kõige jantlikum oli fakt, et peale lühikest aega UTTVs üleval olemist keelustas ülikool filmi näitamise, sest ehitusfirmaga olid vaidlused pooleli. Tsensuur kestis ligi pool aastat!

2017 – Vaimline segadus Struve uulil ehk Raamatukogulümpia

Kristina Pai: Selle loo („Vaimline segadus ...“) kirjapanemist ajendas raamatukogu remondist tingitud suur segadus. Ülikool ja ehitusfirma vaidlesid kohtus, remont venis ja töötajad olid ajutistel pindadel, enne remondi seiskumist ka tolmus ja müras. Tuli tahtmine tekitada veel rohkem segadust ja tuua majja ka „suured vaimud“. Nii kohtuvad filmis päevasel ajal raamatukogutöötajad ehitajate ja kolijatega ja öisel ajal kondavad siin ringi Karl Ernst von Baer, Kristjan Jaak Peterson ja endine direktor Laine Peep. Ja et kõik veel jaburam oleks, siis liituvad nendega ka Kalevipoeg ja Siil. Miks raamatukogulümpia? Kuna remondi käigus kerkis idee teha raamatukokku ka spordisaal, mis pole selle asutuse juures just tavaline, siis oli see ka omamoodi pila selle mõtte ümber. Meie filmide puhul on suur panus olnud ülikooli filmimeeskonnal Juho Jalviste ja Toomas Petersoniga eesotsas. Aitäh!

Vasakult: Ivo Volt ja Avo Kartul.

Vasakult: Ivo Volt (K. J. Peterson), Risto Mustonen (L. Koidula), Avo Kartul (Kalevipoeg), Tiit Völlli (Siil), Heiki Epner (K. E von Baer).

Stseen etendusest, keskel Ivo Volt Eesti kuningana.

2018 – Sõnajalaõis

Ivo Volt: „Sõnajalaõis“ on minu seitsmeaastase rahvateatrikarjääri kõige jaburamaid lavastusi, pärast mille äravaatamist nägin nii mõnegi kolleegi pea kohal mitut küsimärki. Protsessis sees olles oli lugu siiski üsnagi nauditav, oli võimalik sisse elada

nii talupoja kui ka eestlaste kuninga rolli. Meeldis ka see, et esimest korda oli mul võimalik oma repliigid esitada osaliselt värsis, kuigi nii mõnelegi kaasnäitlejale see vist pigem ei meeldinud.

Vasakult: Risto Mustonen, Karl-Eerik Kokk, Ivo Volt.

2019 – Kurt kosilane ehk Türgi hobuse muna

Risto Mustonen: Lõbusas näidendis „Kurt kosilane ehk Türgi hobuse muna“ mängisin kosilast, kes pidi võitma oma armastatu pere poolehoidu kui ka võitlema teiste konkureerivate peigmehekandidaatidega. Näidend ning sellele eelnevad proovid olid humoorikad ja vahvad. Näidendid on lustlik vaheldus igapäevasele tööle. UTLIB teatris osalemine annab võimaluse panna end ning oma näitlemisoskused proovile. Samuti on äärmiselt tore näha oma andekaid kolleege erinevates huvitavates rollides. See toob esile nende peidetud näitlemisanded, mis tavapärasel töökeskkonnas märkamata jääksid.

2020 – Koidutähe valgus Dorpati kohal

Heiki Epner: See lavastus seondub esmalt naiseliku salakavalusega. Olin otsustanud, et näitlejakarjääriga on ühel pool, aga siis tuldi – silmad suured ja ausad – tasapisi masseerima: „Hädasti on vaja ja kedagi teist pole! Teksti on niiii vähe!“, ja nõnda edasi ja nõnda tagasi. Isegi ei saanud aru, kui olin astunud taas kord juba tuttavasse ämbrisse. Polnud ju esimene kord. No, õnneks ei olnud teksti liiga palju, kuigi ka mitte „niiiii vähe“. Üsnagi staatiline lugu andis vanadele kontidele hõlpu, kuigi tundus veidi liiga staatiline. Aga egas Faehlmanni ajal väga vehklev sekeldaja saanud olla, poleks olnud baltisaksa traditsiooni järgi soliidne. Seda aga järgis ta hoolega, ikkagi saksa kasvatus ja saksa keskkonnas omaks võetud.

Õpetatud Eesti Seltsi koosoleku episoodi filmimine, vasakul Krista Aru.

2021 – Lumivalguke ehk Seitse põhjust ust mitte avada

Olga Einasto: Kes ei tea populaarse 3D animafilmi „Maša ja karu“ lõbusaid ja kaasahaaravaid kangelasi – sõnakuulmatut tüdrukut Mašat, kes koos oma sõbra karuga satub kogu aeg naljakatesse olukordadesse. Seekord oli mul õnn etendada ulaka Maša rolli meie UTLIB teatri 26. hooaja toredas näidendis, mis oli päris novaatorlik. Olin rõõmus, et osalesin, sest mulle meeldib väga absurd ning see lavastus oli küllaltki absurdne, postmodernistlik ja paljutähenduslik. Kõik tänu meie noorele andekale autorile – Evelinile. Kaaslavastajaks oli meie teine noor ja andekas kolleeg – Svea. Neil õnnestus proovides luua hästi loominguine, vaba ja lõbus meeleolu. Võisime palju improviseerida ja tulemus oli otseses mõttes teatri ühisloom. Mul aga lubati lisada rolli venekeelseid sõnu ja humoorikaid väljendeid, mida ma hea meelega tegin. UTLIB teatris meeldib mulle alati kõige rohkem mängida midagi naljakat, et kolleegid saalis saaksid naerda. Muuseas, minu UTLIB teatri Maša iseloom ei olnud multifilmi Maša omaga sarnane – ta ei teinud karule ega teistele liiga ja ei sattunud ohtlikesse olukordadesse. Ja mul oli suurepärase partner, heasüdamlik

Tiit Võlli (Karuga) ja Olga Einasto (Mašaga).

Miška – Tiit! Kõik, kes meid proovides kõrvuti nägid, hakkasid naerma ja ütlesid, et meile sobivad need rollid väga hästi. Eriti palju sai nalja, kui panime endile esimest korda selga kostüümid. Loodan, et ka publik, kui meid laval paarikesena nägi, ei suutnud naeru tagasi hoida.